TJEDNIK HRVATA U MAĐARSKOJ

HRVATSKI glasnik

XXXIII. godina, 29. broj 20. srpnja 2023. cijena 250 Ft

IV. Hrvatski državni dječji i folklorni festival

Foto: Bernadeta Blažetin

8. i 9. stranica

15. obljetnica Muzeja u Prisiki

3. stranica

Kraljice u Baji

6. stranica

Trojezični spomenik

14. stranica

Mali svetci

Nikad nisam voljela pogrebe. U šali sam znala reći kako neću otići ni na svoj. No kako čovjeku idu godine i sve češće gubi svoje bližnje i prijatelje, nekako se sprijatelji i s tim događajem i shvaća da do toga mora doći –nema na ovom svijetu vječnog života. Nekomu je dodijeljeno više godina, nekomu manje, pravila nema i ishod je uvijek isti.

U posljednje vrijeme izgubili smo dosta osoba iz naše hrvatske zajednice. Neke su bile poznatije, pa se po cijeloj zemlji i možda i izvan nje žalilo, mnogi su izražavali sućut. Neki su možda malo manje poznati ljudi koji su u svojem okruženju djelovali u tamošnjoj hrvatskoj zajednici, bogatili je, njegovali jezik i kulturu.

Možda ti ljudi nikad nisu bili predsjednici ili zastupnici mjesne hrvatske samouprave ili državne samouprave, nisu se bavili hrvatskom politikom, nisu imali nikakve titule ni u jednom društvu, nisu bili nastavnici hrvatskog jezika ili voditelji hrvatskih civilnih društava…

Ali samim tim što su govorili hrvatski jezik, što su naučili svoju djecu hrvatski, što su okupljali oko sebe hrvatsko društvo, molili se na hrvatskom jeziku, njegovali prekogranična prijateljstva, bili u prvim redovima kad je trebalo dobrovoljno raditi, svojim su životom i življenjem uvelike doprinijeli svojoj zajednici, pa i svojom smrću pokazali primjer kako se ne zaboravlja vlastito podrijetlo. Iako se u posljednje vrijeme rijetko kad čuje hrvatska riječ na pogrebu, kod tih ljudi ni ceremonija pogreba nije mogla proći bez hrvatskih riječi jer i njihovi potomci i obitelj to smatraju prirodnim. Na takve ljude oslanja se cijeli sustav hrvatske zajednice, oni su oslonac na kojem se gradi piramida društvenog života hrvatske zajednice.

Za mene su oni „mali svetci" zajednice čije ime ne znamo, ali su svojim životom mnogo doprinijeli našoj hrvatskoj zajednici.

Nažalost, u posljednje vrijeme imamo sve više takvih „malih svetaca" jer mnogi naši članovi hrvatske zajednice odlaze na drugi svijet, pa su redovi piramide sve više nepotpuni, praznine je teško ili nemoguće popuniti. Tako će cijela konstrukcija „piramide" olabaviti, a o onomu što slijedi teško je i govoriti.

Beta

Glasnikov tjedan

„Zakon iz 1993. usvojen je tad većinom glasova zastupnika (96,05 %) nakon dvogodišnjih razgovora i usuglašavanja i s manjinskom 'civilnom' sferom uz postizanje što je moguće veće suglasnosti svih zainteresiranih strana."

U utorak 4. srpnja Mađarski je parlament na svojoj sjednici usvojio promjene Zakona o pravima narodnosti. Zastupnici, njih 193 nazočnih, sa 158 glasova za, 18 glasova protiv i 17 suzdržanih izglasali su promjene. Nekih bitnih izmjena u odnosu na dosadašnju pravnu normu nema. Ali ipak Zakon nije dobio svekoliku podršku svih zastupnika, što nije uobičajeno u proteklih desetak i više godina. O procesu koji je prethodio izradi prijedloga izmjena dijelom u intervjuu tjedna govori i glasnogovornik Hrvata u Mađarskom parlamentu.

Ovih nas je tjedana svojim govorom u Mađarskom parlamentu zastupnik Nijemaca, koji je i predsjednik parlamentarnog Odbora za narodnosti, podsjetio na 1993. godinu i 7. srpnja – kad je tadašnji saziv Mađarskog parlamenta prihvatio Zakon br. LXXVII iz 1993. godine o pravima nacionalnih i etničkih manjina (1993. évi LXXVII. törvény), koji je zamijenio Zakon o pravima narodnosti (2011. évi CLXXIX. törvény) čije su posljednje izmjene prihvaćene 4. srpnja 2023. Zakon iz 1993. usvojen je tad većinom glasova zastupnika (96,05 %) nakon dvogodišnjih razgovora i usuglašavanja i s manjinskom „civilnom" sferom uz postizanje što je moguće veće suglasnosti svih zainteresiranih strana. Naime, u rujnu 1991. Ured za manjine (državno tijelo) i Okrugli stol nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj (savjetodavno tijelo predstavnika manjina) uskladili su svoje prijedloge nacrta zakona i dogovorili se o zajedničkom tekstu te je u naredne dvije godine slijedilo usklađivanje s važećim propisima. Vlada je prijedlog Zakona podnijela Parlamentu 1992. godine kako bi slijedili pregovori vođeni u oformljenoj stručnoj skupini koju su sačinjavali predstavnici šest parlamentarnih stranaka kao i stručnjaci Okruglog stola manjina i Ureda za nacionalne i etničke manjine.

Kako je do svega došlo? Demokratskim promjenama dosta se toga mijenja, pa tako i narodnosna i nacionalna politika. Prema podatcima iz devedesetih godina u zrcalu brojki iz popisa stanovništva pokazuje se kako je broj građana koji govore neki drugi materinski jezik osim mađarskog u Mađarskoj jako nizak, nije to ni 1,3 % od ukupnog broja stanovnika. Od pedesetih do devedesetih godina 20. stoljeća po tim brojkama vidljiv je nestanak (asimilacija) pripadnika manjina koje postaju u velikoj mjeri potpuno ravnodušni u pogledu svoje daljnje manjinske sudbine, materinskog jezika, školstva, kulture. Demokratskim promjenama država shvaća kako treba očuvati manjine i u svojem vlastitom interesu, piše Boris Krivokapić u tekstu „Mađarski zakon o pravima nacionalnih i etničkih manjina", dodajući kako prema popisu stanovništva iz 1990. godine sve manjine u Mađarskoj čine tek 2,05 % ukupna stanovništva. On navodi kako je zanimljivost iz Zakona iz 1993. godine i činjenica omogućavanja građanima Mađarske iskazivanje dvostruke pa i višestruke nacionalne i etničke pripadnosti, čime zakonodavac teži povećanju podatkovnog broja pripadnika manjina. A sve to treba promatrati u svjetlu neobične situacije u kojoj Mađarska teži tomu da što više uspori asimilaciju preostalih manjinaca unutar zemlje (u situaciji kad je ta asimilacija skoro potpuno završena) kako bi imala povoljniju poziciju za prava Mađara u drugim zemljama.

Kako ističe zamjenica pravobranitelja za zaštitu prava narodnosti u Mađarskoj, u povodu ove 30. obljetnice u tri desetljeća od donošenja Zakona razvio se pravni mehanizam zaštite manjina koji se temelji na međunarodnim standardima uz razvijanje mehanizama podrške i praćenja te kako ona unatoč socijalnim procesima i pravnom okruženju koji se često mijenjaju nastoji dosljedno provoditi principe i profesionalne standarde utvrđene prije trideset godina kako bi se što učinkovitije provodila prava narodnosti.

Branka Pavić Blažetin

15. obljetnica Muzeja sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj

Međunarodni Dan muzeja obilježava se 18. svibnja u cilju promoviranja muzeja po cijelome svijetu. Neposredno nakon tog znamenitog dana Muzej sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj u Prisiki 21. svibnja proslavio je 15. obljetnicu svojeg postojanja. Uz svečani program otvorena je privremena izložba „Božji putnik – predstavljanje hodočašća Hrvata u Mađarskoj", a na prigodnim predavanjima prisjetili su se minulih godina. Za djecu je priređena radionica izrade hodočasničke torbe. Na samoj svečanosti okupljenima se obratio farnik (župnik) iz Hrvatskog Židana Štefan Dumović, a u ulozi domaćina riječi dobrodošlice uputio je ravnatelj muzeja dr. Andrija Handler. Početaka i nastanka muzeja prisjetio se predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Gugan, a na otvorenju je bio i glasnogovornik Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozo Solga.

Petnaest godina prošlo je od utemeljenja institucije Muzeja sakralne umjetnosti. Naime, farnik u Hrvatskom Židanu Štefan Dumović, strastveni sakupljač sakralnih predmeta i dokumenata, poklonio je svoju rodnu kuću u Prisiki Hrvatskoj državnoj samoupravi kako bi se obnovila i u njoj uredio muzej s prikupljenom građom. Godine 2004. Hrvatska državna samouprava preuzela je zgradu i dala je obnoviti te dograditi. Tako je dobila namjenu za muzej s gotovo 150 kvadratnih metara. Zatim je 2008. godine svečano otvoren Muzej sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj u Prisiki. Voditelj muzeja do 2020. godine bio je Štefan Dumović, a nakon toga dužnost je preuzeo dr. Andrija Handler, koji radi sa suradnicima dr. sc. Bernadetom Zadrović, Mirjanom Šteiner i dr. Šandorom Horvatom. U zgradi je uređen muzejski prostor, mjesto za likovne izložbe, knjižnica, uredi, prostorija za primanje gostiju, kapelica, sanitarni čvor. Fundus muzeja ponajprije čini nekadašnja privatna zbirka farnika Štefana Dumovića, stoga se na stalnoj izložbi u prvome redu mogu vidjeti predmeti povezani s pučkim vjerskim životom gradišćanskih Hrvata, međutim djelatnici muzeja trude se da privremene izložbe obuhvate šire tematsko područje. Prijašnjih godina na izložbama su zainteresirani mogli upoznati „Znanstveno i duhovno nasljeđe Fausta Vrančića", odnosno „Pekače hostije", način izrade hostije i njezinu povijest, a ove godine uređena je izložba „Božji putnik – Hodočašća Hrvata u Mađarskoj". Tema je izabrana zbog dvostruke obljetnice: jedna je 15. obljetnica postojanja muzeja, a druga 100. obljetnica zajedničkog hodočašća gradišćanskih Hrvata Celjanskoj Mariji u Mariazell, rekao je na otvorenju ravnatelj dr. Andrija Handler. O motivima hodočašća i o običajima povezanim s proštenjem govorila je etnografkinja Szilvia Gyanó, glavna muzeologinja Muzeja „György Thury" u Velikoj Kaniži, a farnik Štefan Dumović prisjetio se mnogih hodočašća Hrvata. Izložbu „Božji putnik", koja predstavlja hodočasnička mjesta Hrvata u Mađarskoj – od santovačkih Vodica preko Marije Bistrice do Međugorja – s fotografijama, dokumentima i zavjetnim darovima s hodočašća sastavili su ravnatelj muzeja i profesor, etnograf, suradnik dr. Šandor Horvat, koji je proveo goste kroz izložbu. O početcima utemeljenja i o povijesti muzeja govorili su ravnatelj dr. Andrija Handler i suradnica dr. sc. Bernadeta Zadrović, a sadašnje aktivnosti muzeja predstavila je Mirjana Šteiner. Muzej je nudio program i za djecu s organiziranom radionicom izrade hodočasničkih torbi. Svečanu priredbu obogatio je svojim nastupom Pjevački zbor „Peruška Marija" iz Hrvatskog Židana. Privremenu izložbu zainteresirani mogu posjetiti do kraja ljeta.

Beta

Štefan Dumović, koji je darovao rodnu kuću, u obraćanju nazočnima

Zbor „Peruška Marija"

Dr. Šandor Horvat predstavlja izložbu

Intervju s glasnogovornikom Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozom Solgom

Na godišnjoj Skupštini članstva Saveza Hrvata u Mađarskoj osim predsjednika Jose Ostrogonca riječ u raspravi o točkama dnevnoga reda uzeo je i član Saveza, predsjednik podravskog ogranka SHM-a i glasnogovornik Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozo Solga. I to kod pete točke Dnevnog reda – Pripreme za manjinske izbore.

Razgovor vodila: Branka Pavić Blažetin

Zašto ste smatrali važnim svoje misli podijeliti s članstvom udruge?

Mislim kako je ova Skupština trebala biti i otvaranje kampanje za izbore 2024. godine. Znamo da se mijenjao zakon i proces lokalnih izbora te će se izbori za narodnosne samouprave održati istodobno kad i izbori za zastupnike Europskog parlamenta i, kako je predviđeno, to će biti u svibnju, a Savez Hrvata održava svoju redovitu Skupštinu sredinom ili krajem svibnja. Mislim da će onda već sva pitanja biti riješena, liste SHM-a, kandidature na lokalnoj razini.

Zato sam uzeo riječ, u tijeku je nacrt izmjene i dopune Zakona o pravima narodnosti gdje su regulirana i neka izborna prava, a najvažniji je članak 56., na kojemu se temelje izborna pravila. Naime, po njemu, ako se u jednom mjestu (ili budimpeštanskom okrugu) najmanje 25 osoba izjasni članovima hrvatske zajednice, postoji mogućnost iniciranja utemeljenja hrvatske samouprave. Namjera je mađarske Vlade, tako se misli, zaustaviti širenje utemeljenja narodnosnih samouprava i stoga je dodala neke dodatne kontrole. To znači da se narodnosni izbori mogu inicirati i raspisati samo u onom naselju gdje ima 25 pripadnika date narodnosti i gdje u trenutku raspisivanja djeluje narodnosna samouprava. Kako znamo, neke su se hrvatske samouprave od posljednjih izbora raspale. Stoga sam imao inicijativu da se to regulira zakonom. Ako se cijeli 56. članak ne može mijenjati jer je u međuvremenu Parlament usvojio da izbore u međuvremenu treba financirati sama narodnosna zajednica, a znamo da se to ne može tako obaviti u naseljima gdje se samouprava raspala, treba pronaći rješenje. Inače se ne bi moglo ponovno inicirati utemeljenje hrvatske (narodnosne) samouprave. Mislim da se stečenih prava nije dobro odreći, a stečena su prava to da, ako se 25 osoba izjasni da pripada datoj narodnosti, oni imaju pravo inicirati utemeljenje svoje narodnosne samouprave i onda neka se obavezno i raspišu izbori. Na tom radimo i prvo čitanje novog prijedloga bit će 15. svibnja na

sjednici parlamentarnog Odbora za narodnosti. Članovi odbora imaju još i neke dodatne primjedbe odnosno prijedloge za Vladu. Naime, poznato nam je kakva je unutarnja migracija i mobilizacija unutar društva. Mnogi članovi naše hrvatske zajednice više nisu među nama, tako da se dosta gubimo. Mislim da nas inače ima više nego što se izjašnjavamo i mislim kako se iniciranje utemeljenja narodnosne samouprave ne bi trebalo povezivati s brojem od 25 pripadnika u naselju (okrugu), nego bi dosta bilo da to bude 20 osoba u onim naseljima gdje zaista živi zajednica. Znamo da su naselja gdje žive Hrvati mala i, ako se ne postigne taj prag dok u naselju recimo imamo registriranu hrvatsku civilnu udrugu koja djeluje ili ako ima obrazovna ili kulturna ustanova u atom naselju, da se onda iniciranje utemeljenja narodnosne samouprave ne vezuje uz broj registriranih osoba.

Sažmimo. U tijeku su promjene Zakona o pravima narodnosti, trenutačno je stanje takvo da se izbori mogu inicirati u naseljima (okruzima) u kojima prema popisu stanovništva ima 25 Hrvata. Podatci iz kojeg popisa stanovništva će se uzeti u obzir pri raspisivanju izbora 2024. godine?

Ja bih dodao: samo u onim naseljima gdje ima 25 pripadnika i gdje trenutačno djeluje samouprava. To nije isto, to je smanjivanje prava naspram onoga što smo imali 2019. godine.

Sad se radi na zakonskim promjenama kako Zakona o pravima narodnosti tako i normi Zakona o izborima.

Jedan dio izbornih pravila reguliran je Zakonom o pravima narodnosti, tako da dva zakona treba paralelno modificirati. Odbor za narodnosti radi na tome. Kod izbora 2024. važeći će biti podatci posljednjeg popisa stanovništva, iz 2022. godine. Dakle, ono što smo postigli ili samopopisivanjem ili što su popisivali dužnosnici i službenici državnog statističkog ureda 2022. godine. Strahujem kako će to biti korak unazad što se tiče broja Hrvata. Stoga i naglašavam kako radimo na tome da ne damo da nam oduzmu stečena prava. Vidjet ćemo krajem rujna ili početkom listopada, kad izađu podatci popisa, koliko i gdje nas Hrvata ima. Ja inače ne znam kako Državni zavod za statistiku ne može, kad je već sav popis digitalno proveden prije rujna, dati podatke koji su za

nas važni glede izbora. Mislim kako bi samo trebalo kliknuti i da bi se izbacili traženi podatci, ali možda netko nema volju da se to zna unaprijed. Jer, ponavljam, po današnjem zakonskom pravilu samo tamo bi se mogle utemeljiti nove hrvatske samouprave, ako prije toga njih nije bilo, gdje ima 25 pripadnika date narodnosti ili ako Mađarska akademija znanosti da studiju koja bi bila polazište za državnu samoupravu date narodnosti da donese odluku kako se može inicirati raspisivanje narodnosnih mjesnih izbora. Mislim kako to ustavno nije u redu jer je regulirano u narodnosnom zakonu kako nijedna samouprava ne može biti nadležna drugoj samoupravi. Malo je čudno da državna narodnosna samouprava može odlučiti o raspisivanju izbora za mjesnu narodnosnu samoupravu. Borit ću se do kraja. Kraj će biti ono što će Parlament usvojiti dvotrećinskom većinom. Ali moje je mišljenje i onda da stečena prava nitko nema pravo oduzimati ili uskraćivati i za to se treba boriti. Nadam se da neću ostati sam, neće ostati hrvatska zajednica sama. Još imamo dvanaest priznatih narodnosti u Mađarskoj, nadam se da će svi stati uz mene.

Stečena prava, jednom kad nestanu, vrlo se teško vraćaju. Na posljednjim izborima za lokalne i narodnosne samouprave 2019. godine Hrvati u Mađarskoj uspjeli su utemeljiti 116 samouprava, od kojih su dvije ili tri u međuvremenu ukinute. Vi ste rekli da niste optimist glede brojki iz popisa stanovništva. Po Vama, u koliko ćemo mjesta moći inicirati manjinske samouprave na izborima 2024. godine (ako uvjeti za raspisivanje izbora budu optimalni za nas prema gore rečenome)?

Ja sam bio optimist glede popisa stanovništva 2022. godine jer sam se nadao da nam upravo mogućnost digitalnog samopopisivanja daje više mogućnosti. Nadao sam se da će samopopisivanje dovesti do toga da će se ljudi registrirati jer su svjesni koliko je to važno. Ali vidimo i, kako dolaze informacije, sve bolje vidimo kako ljudi nažalost nisu svjesni kako su imali mogućnost izjašnjavanja Hrvatima u četiri zida svojeg stana. Ili možda nisu potkovani toliko da mogu dati odgovor na pitanja koja su za nas važna. Kad dođe popisivač kod onih koji se nisu samopopisali, iako je regulirano kako treba postaviti sva pitanja, nitko ne može znati jesu li pitanja postavljena i kakav se odgovor nudi osobi koja se pita. Zato nisam prevelik optimist jer vidim da se ide prema tomu da je onih koji rade za društvo sve manje, sve manje onih koji to misle iz duše ili srca, jer to nikad nije bilo tako od početka samoupravljanja kao u posljednjih pola godine da su se tri hrvatske mjesne samouprave raspale. Ako idemo ovim koracima, kamo ćemo stići?

Koji su to koraci koje bi trebala poduzeti udruga koja ima političke ambicije kako ne bismo stigli tamo gdje se vi pitate kamo ćemo stići?

Upravo zato sam rekao i molio sve članove Saveza da u svojem naselju zaista pokušaju biti aktivisti koji trebaju nositi taj naš barjak i, ako se objave podatci, treba raditi na tome da se utemelji hrvatska samouprava, da imamo kandidate, da imamo birače i da se formira samouprava. Iako je bilo 116 utemeljenih samouprava, znamo da se još u više mjesta mogla utemeljiti, ali data zajednica ili članovi zajednice su mislili „Da, dobro, ja sam član zajednice, ali neću ništa dodati zajednici, nego čekam samo da zajednica daje meni." To se treba promijeniti i mislim da članovi Saveza Hrvata u Mađarskoj moraju dati svoj doprinos prije svega.

Za Izbore 2004. trebaju nam podatci iz popisa stanovništva iz 2022. godine. Nadamo se da će Državni zavod za statistiku što prije obznaniti one podatke koji su važni za narodnosne izbore.

Ako podatci iz popisa stanovništva 2022. neće biti na raspolaganju rujna ili listopada 2023. godine, dosta teško će se moći voditi kampanja. Ja se nadam da ćemo podatke imati. Mogu se primiti posla i čekam poziv od svakog ako treba pomoći. Nadam se kako ćemo u svakom naselju imati potreban broj Hrvata. Nadam se, ne po ovom sad važećem zakonu nego po onim pravilima za koja mislim da su dobro za narodnosne zajednice.

Napomena: *Razgovor je napisan na temelju tonskog zapisa. Mađarski je parlament u međuvremenu 4. srpnja usvojio promjene Zakona o pravima narodnosti. O tome u nekom od sljedećih brojeva Hrvatskog glasnika.*

PARLAMENT IZGLASAO PROMJENE ZAKONA O PRAVIMA NARODNOSTI

U utorak 4. srpnja Mađarski je parlament na svojoj sjednici usvojio promjene Zakona o pravima narodnosti. Zastupnici su sa 158 glasova za, 18 glasova protiv i 17 suzdržanih izglasali promjene Zakona o pravima narodnosti. Među promjenama se navodi kako među narodnosne kulturne institucije spadaju i narodnosna kazališta. Utvrđeno je, donosi MTI, kako mjesne narodnosne samouprave mogu utemeljiti ili preuzeti u održavanje instituciju javnog obrazovanja u suglasnosti s državnom samoupravom svoje narodnosti. Usvojen je i amandman koji se tiče izbora za mjesne i narodnosne samouprave 2024. godine, čije je usvajanje bilo nužno jer se službena objava podataka popisa stanovništva očekuje tek ujesen 2023. godine. Stoga narodnosnim samoupravama ne bi ostalo dovoljno vremena za provođenje izbornog postupka prema dosadašnjim odredbama. Usvojen je i paragraf koji kaže kako zastupnici državnih samouprava mogu biti i voditelji institucija u održavanju državnih samouprava, stoga za to nema zakonskih prepreka (kojih ni dosad nije bilo).

Ophod bunjevačkih kraljica u Baji na duhovski ponedjeljak

Na duhovski ponedjeljak, 29. svibnja, skupina djevojaka u izvornoj bunjevačkoj nošnji i u pratnji momaka okupila se u Bunjevačkoj zavičajnoj kući na Vancagi. Skupina je zatim obišla nekoliko bunjevačkih domova u Baji prigodnim kraljičkim pjesmama i napjevima te pjesmom i plesom u pratnji članova orkestra „Bačka". Kraljice su duhovski pučki običaj kojim se proslavlja proljeće, buđenje prirode, a u domove donosi blagoslov, radost novog života.

Kako nam je uz ostalo kazala voditeljica KUD-a „Bunjevačka zlatna grana" Ildika Filaković, duhovski običaj kraljica i prije je njegovalo društvo čiji su nasljednici, a nakon nekoliko godina prekida obnovljen je 2005./2006. godine, kad je ponovno osnovan KUD. Otada se redovito izvodi svake godine, posljednjih godina u suorganizaciji s Kulturnim centrom bačkih Hrvata. Bunjevačke kraljice, djevojke u bijeloj šlinganoj nošnji s plavom vrpcom oko pasa s kraljičkim bijelim oglavljem koje su same izradile te uz druge kraljičke rekvizite, i ove godine ophod su počele odlaskom u vancašku župnu crkvu gdje su sudjelovale na svetoj misi, a blagoslovio ih je mjesni župnik. Nakon toga već po tradiciji okupile su se kod Bunjevačke zavičajne kuće na Vancagi, gdje su s pratećim članovima KUD-a zaplesale na ulici ispred zgrade. Od kuće do kuće, od dvora do dvora prevozile su ih konjske zaprege. Zatim su pošle u ophod nekolicine bunjevačkih domova gdje su prikazale duhovski običaj, pjevale kraljičke pjesme, a članovi KUD-a izveli su splet bunjevačkih plesova u pratnji tročlanog orkestra „Bačka". Kao i uvijek, rado su dočekane, a domaćini su ih lijepo ugostili.

S. B.

Umjetnička voditeljica Mirjam Filaković Czifra s članicom KUD-a

Orkestar „Bačka" – Slaven Szabó, Erhard Bende i Mladen Filaković

Kraljice – članice dječje skupine KUD-a „Bunjevačka zlatna grana"

Plesalo se i pjevalo

Od dvora do dvora kraljice su išle zaprežnim kolima

„Došlo doba... sretnih dana da se prisjećamo...”

„Prijateljstvo nije nešto što se uči u školi, međutim, ako nisi naučio značenje prijateljstva, onda stvarno nisi naučio ništa.”

Nakon pet godina dugog iščekivanja, isprepletena pandemijom, 20. svibnja Hrvatska gimnazija Miroslava Krleže u Pečuhu ponovno je oživjela od smijeha i lijepih uspomena. Posljednja generacija profesora Stanka Kolara i Marka Pavlovića okupila se u svojoj bivšoj školi, u svojoj bivšoj (m)učionici pod brojem 215, kako bi proslavila 30. godišnjicu uspješne mature. Od nas dvadesetero maturanata na poziv se odazvalo sedamnaestero.

U popodnevnim satima jedan za drugim pristizali su „učenici i učenice” iz Gradišća, Pomurja, Podravine, Baranje i Bačke, a poneki i iz inozemstva (Hrvatske i Belgije). Nažalost, naši razrednici nisu nam se mogli priključiti, ali dočekala nas je doravnateljica škole Rita Magyar. Ona nam je pokazala novu zgradu gimnazije i dvorište te nas provela školskim hodnikom kako bismo stigli do svoje bivše učionice. Ondje nas je ostavila i krenuo je nevezani razgovor o tome što se sve dogodilo u proteklih pet godina. Nakon što smo dobili uvid u naše male živote, krenuli smo u posjet čika Stanku, u groblje, a odande pak u grad na zajedničku večeru. U dvorištu talijanskog restorana izgledali smo baš kao tipična talijanska obitelj, koja je glasna i vesela. Potom smo se još prošetali gradom te se nakon toga vratili u školu i nastavili nevezani razgovor u društvenoj sobi učeničkog doma uz gledanje starih fotki. Nizale su se uspomene, a potekle su i suze radosnice prisjećanjem na razne osobe i događaje iz školskog života: na dom u Ulici Fürdő, na jutarnje trčanje na 27-icu (autobus), na veliku sobu gdje nas je zajedno spavalo tridesetero, na Margit néni i Endre bácsija, na prvi berbeni bal i prvu maturalnu misu s Markom Bubalom itd.

Uspomene su navirale, a vrijeme je brzo prolazilo. Kasno u noći stari su se prijatelji rastali, a nekoliko njih prespavalo je u domu. Nakon par sati spavanja rastali su se i oni, u nadi da se vidimo ne za pet nego za godinu dana.

Vesna Velin

Orahovica – škola u prirodi

Učenici trećih razreda Osnovne škole „Miroslav Krleža” i ovog su proljeća, od 22. do 26. svibnja, boravili u Orahovici u školi u prirodi u sklopu koje je organizirana i obuka neplivača. Uz program škole u prirodi djeca su postala bogatija s mnogo doživljaja i lijepih uspomena. Program im je ove godine nudio razne sadržaje: škola plivanja, noćno kupanje, pidžama-party, plesna večer, obilazak grada, šetnja u šumi, izlet na ranč Koral, posjet mjesnoj vatrogasnoj postaji i upoznavanje s vatrogasnom opremom te odlazak u GEO info centar u Voćinu. Zahvaljujući Hrvatskoj samoupravi Selurinca učenici su dobili razne sportske igračke te čokoladu kao nagradu za uspješno položen ispit plivanja.

Izvor: Facebook škole „Miroslav Krleža”

Prvi pečuški narodnosni kviz

Učenici Hrvatske gimnazije „Miroslav Krleža” koji pohađaju 9. razred (Bálint Proszenyák, Gorán Szeremlei, Aliz Tóth-Bobány, Ruta Erić, Rozália Kovács) i 11. razred (Biljana Bende, Anasztázia Bogdán, Zora Deák, Tamara Simara, Dóra Somogyi) sudjelovali su na I. pečuškom narodnosnom kvizu. Ekipa „Kolo – Cro” osvojila je drugo mjesto, a ekipa „Krleža – Cro” peto.
Kviz je u gradskoj vijećnici 9. lipnja organizirao Narodnosni savjet grada Pečuha na čelu sa zastupnikom gradske skupštine i predsjednikom Narodnosnog savjeta te narodnosnim savjetnikom gradonačelnika grada Pečuha Attile Péterffya Istvánom Authom. Cilj je ovog interaktivnog kviza bio bolje upoznati druge, osobito narodnosti koje žive u Pečuhu, i njihovu prošlost i sadašnjost. Najbolje četveročlane ekipe od ukupno deset nagrađene su vrijednim nagradama. Na kvizu su mogli sudjelovati svi pečuški srednjoškolci koje zanima tema narodnosti u Pečuhu.

IV. Hrvatski državni dječji i folklorni festival

Na Državni dječji i folklorni festival, priređen 2. lipnja u Serdahelu, stizali su mladi plesači i tamburaši iz Pečuha, Petrova Sela, Santova, Kerestura, Mlinaraca, Sumartona i Serdahela kako bi predstavili kako čuvaju i njeguju tradiciju folklora i glazbene kulture Hrvata u Mađarskoj. Djeca u prekrasnim narodnim nošnjama s ponosom su pjevala pjesme, plesala plesove svoje hrvatske regije. Festival su financijski i organizacijski podržale Hrvatska državna samouprava i njezina ustanova Hrvatski kulturno-prosvjetni zavod „Stipan Blažetin". Ravnateljica zavoda Zorica Prosenjak Matola pozdravila je sve sudionike festivala, voditelje plesnih skupina i tamburaških sastava te drage goste, među kojima su bili počasni konzul Republike Hrvatske dr. Atila Kos, parlamentarni zastupnik Péter Cseresnyés, predsjednik EGTS-a „Regija Mura" István Tislér i načelnica Serdahela Viktorija Havasi. Hrvatski državni dječji i folklorni festival otvorio je počasni konzul dr. Atila Kos prenijevši pozdrave Nj. Eksc. izvanrednog i opunomoćenog veleposlanika RH Mladena Andrlića, koji zbog drugih obaveza nije mogao nazočiti na priredbi. Konzul je u svojem govoru istaknuo važnost njegovanja hrvatske kulture, ali je zamolio mlade i njihove učitelje te voditelje kulturnih udruga da ne zaborave ni hrvatski jezik – koji je jamstvo za očuvanje nacionalnog identiteta.

Jedna od najljepših državnih manifestacija Hrvata u Mađarskoj zasigurno je Hrvatski državni dječji i folklorni festival, koji okuplja mlade pripadnike hrvatske zajednice iz različitih regija u cilju njegovanja narodnih plesova, pjesama i glazbe. Gledati mlade nasmijana lica i odjevene u prekrasne narodne nošnje Hrvata melem je za oči, a čuti njihove prekrasne glasove milozvuk za uši. Ako usput i progovore na hrvatskom jeziku, to nam budi nadu da će još biti onih koji će prenositi jezik, kulturu, tradicije i običaje na buduće naraštaje naše hrvatske zajednice. Njegovatelji hrvatske kulture najčešće su odgojno-obrazovne ustanove u kojima se poučava hrvatski jezik, tako da su sudionici festivala bile dječje skupine narodnosnih dječjih vrtića i školskih ustanova.

Od svih sudionika festivala iz najdaljeg mjesta stigle su plesačice i pjevačice Hrvatske dvojezične osnovne škole iz Santova. Učenice su putovale više od četiri sata, ali su i nakon tolikog putovanja bile nasmijane, obukle se u prekrasnu santovačku nošnju. Promatrajući ih, nitko nije mogao ostati ravnodušan. U santovačkoj osnovnoj školi glazbu i pjevanje predaje mladi učitelj Zoran Barić, a folklor mlada učiteljica Sonja Periškić Pejak. Učitelj Barić odličan je svirač harmonike, a to je dobra mo-

Mališani iz Mlinaraca

Tamburaški sastav iz Serdahela

Trenutak za pjesmu

Ove su riječi crne od dubine

Ove su riječi crne od dubine,
ove su pjesme zrele i bez buke.
– One su, tako, šiknule iz tmine,
i sada streme ko pružene ruke.

Nisam li pjesnik, ja sam barem patnik
i katkad su mi drage moje rane.
Jer svaki jecaj postati će zlatnik,
a moje suze dati će đerdane.

– No one samo imati će cijenu,
ako ih jednom, u perli i zlatu,
kolajnu vidim slavno obješenu,
ljubljeno dijete, baš o tvome vratu.

Tin Ujević

Plesači serdahelske osnovne škole

tivacija i za djecu. „U školi na satu pjevanja učimo hrvatske pjesme. Mislim da imam lak posao jer jako volim glazbu i za mene je glavna motivacija to da mogu predati glazbu mladima, da i oni uživaju u njoj, da i oni pronađu njezinu ljepotu kao što sam ja. Smatram da je glazba kao matematika, važni su temelji, a kad toga ima, onda se na to može lako graditi. Glazba i pjevanje dobro utječu na psihički razvoj djece i zbog toga je važno što više slušati, pjevati, svirati s njima. Nađu se među učenicima i vrlo nadareni, to nam je veliko zadovoljstvo", rekao je učitelj Barić. Njegove učenice Zselyke Faragó i Regina Markovics uz pratnju učitelja prekrasno su otpjevale pjesme „Na kraj sela", „Ja sam, majko, cura fina", „Vesela je šokadija", što je publika nagradila velikim pljeskom. Mladu učiteljicu folklora Sonju Periškić Pejak plesačice iz Santova vrlo vole. U školi svaki razred ima jedan sat folklora tjedno, pa su se za festival lako pripremili i predstavili šokačke santovačke plesove. Djevojke iz Santova među sobom su razgovarale na mađarskom jeziku, no nazive dijelova narodne nošnje nabrojile su na hrvatskom, pa su i na moja pitanja odgovarale na hrvatskom jeziku. „Nažalost, situacija je svagdje ista", rekla je njihova učiteljica i dodala: „Djeca međusobno razgovaraju na mađarskom jeziku, ima mnogo mješovitih brakova, pa se u tim obiteljima više ne govori hrvatski. No mi pedagozi trudimo se što više razgovarati s njima jer o tome ovisi koliko će svladati komunikaciju."

Kako je znalo biti među plesačima viših razreda da se jedva nađe pokoji dječak, djevojke iz pečuške škole Miroslava Krleže nisu marile za to i gotovo poluprofesionalno otplesale su svoju koreografiju. Njihove noge zajedno su hvatale ritam, vidljiva je bila uvježbanost koraka, no nije ni čudo – mnoge od njih članice su Kulturno-umjetničkog društva „Tanac" te su mnogo vježbale i za proslavu 70. obljetnice postojanja škole. Izvele su koreografiju Antuna Vidakovića, nekadašnjeg nastavnika svoje škole, pod naslovom „Jabuke", a uvježbali su ih nastavnici Erika Žarac i András Mészáros.

Dječake viših razreda hrvatsko-mađarske dvojezične škole iz Petrova Sela treba posebno pohvaliti jer nisu iznevjerili djevojke ni u plesu ni u tamburi. U toj ustanovi folklor poučava Petar Škrapić, a on je i voditelj kulturnog društva u selu. Kad djeca završe osmi razred, često se uključe u mjesno kulturno društvo. Budući da plesna skupina njeguje plesove i drugih naroda, ovaj su put na festival stigli s makedonskim plesovima i bugarskim kolom, a gradišćanske hrvatske melodije publika je mogla čuti od tamburaškog sastava škole koji vodi Rajmund Filipović.

Dobar omjer djevojaka i dječaka bio je kod pomurskih osnovnih škola u kojima se zahvaljujući potpori Hrvatskog kulturno-prosvjetnog zavoda „Stipan Blažetin" poučava folklor i tambura. U keresturskoj Osnovnoj školi „Nikola Zrinski" plesače uvježbava suradnica Zavoda „Stipan Blažetin" Marija Vargović, a u serdahelskoj Osnovnoj školi „Katarina Zrinski" pedagoginja Andrea Fehérvári Gudlin, dok tamburu poučava ravnatelj škole Zsolt Trojkó. Plesači i svirači pomurskih škola izveli su pomurske i međimurske plesove i pjesme uz pratnju tamburaša. Sa serdahelskim tamburašima solo je pjevala osmašica Mira Prosenjak, koja će od sljedeće školske godine biti učenica hrvatske gimnazije u Pečuhu.

Mališani dječjih vrtića uvijek su preslatki dok oblače narodnu nošnju, a u pomurskoj nošnji uživaju jer im se široka suknja lijepo vrti dok se okreću. Oni najviše uvježbavaju igre za svoju dob, jednostavnije plesne korake uz pjevanje. Izvedbom hrvatskih pjesama i igara nastupila su djeca iz Mlinaraca s odgojiteljicama Gabrijelom Prekšen i Žužanom Huller, iz Sumartona s odgojiteljicama Brigittom Tóth i Erzsebet Hederics te iz Serdahela s odgojiteljicama Margitom Körmendi i Evom Hederić. Roditelji su ih s veseljem pratili iako se među njima jedva nađu oni s hrvatskim podrijetlom. U pomurska sela useljavaju se mađarske obitelji ili čak obitelji iz inozemstva kojima je hrvatska kultura potpuno strana, kao i jezik, no nisu protiv učenja hrvatskog jezika ni u dječjem vrtiću ni u školi jer shvaćaju da je znanje više jezika veliko bogatstvo. Hrvatski državni dječji i folklorni festival još ih je više uvjerio, dok su gledali prekrasnu djecu, kako je bogata hrvatska kultura. Mnogi od odraslih rekli su kako bi voljeli da se manifestacija organizira subotom jer radnim danom mnogi ne mogu pogledati taj prekrasan program, što je doista velika šteta propustiti.

Beta

Santovkinje u prekrasnoj narodnoj nošnji s učiteljicom folklora

Prisjećanje na legendarnog nogometaša Floriana Alberta

Hrvatska samouprava Starog Budima – Bekašmeđera organizirala je prisjećanje na Floriana Alberta (1941. – 2011.), legendarnog nogometaša Ferencvaroša, mađarskog reprezentativca i dobitnika Zlatne lopte za najboljeg europskog nogometaša 1967. godine. Sa željom da očuva njegovu ostavštinu 24. svibnja samouprava je priredila prigodnu svečanost u čast jednom od najvećih mađarskih nogometaša svih vremena. Osjećala je za to potrebu zbog njegova podrijetla i vezanosti za Stari Budim. Naime, rođen je u Santovu, a po majci je šokačkohrvatskog podrijetla.

Nazočne goste i posjetitelje u komornoj dvorani „Esernyős" u Starom Budimu srdačno je pozdravio predsjednik Hrvatske samouprave Staroga Budima Attila István Szoboszlai, među njima posebno veleposlanika RH u Budimpešti Mladena Andrlića i predsjednika Hrvatske državne samouprave Ivana Gugana.

Najprije je ravnatelj Muzeja Ferencvaroša Csaba Tobak predstavio životni put i bogatu ostavštinu Floriana Alberta. Osvrnuo se na njegov životni put, posebno na godine provedene u Ferencvarošu – kojemu je bio i ostao vjeran do kraja. Ispričao je i mnoge zanimljivosti prije svega iz njegova sportskog, ali i privatnog, obiteljskog života.

Florian Albert, bivši igrač i trener Ferencvaroša, rođen je 15. svibnja 1941. godine u Santovu, po majci Mandi Jelić šokačkohrvatskog podrijetla. Sa samo 11 godina napušta rodno selo iz obiteljskih razloga i odlazi u Budimpeštu. Cijelu svoju igračku karijeru proveo je u Ferencvarošu, za koji je igrao od 1952. odnosno 1958. do 1974. Odigrao je 351 utakmicu i postigao 256 pogodaka. Osvojio je četiri naslova mađarskog prvaka, a jedanput i mađarski kup. Osim toga s Ferencvarošem je osvojio i Kup velesajamskih gradova 1965. godine (do danas jedini mađarski klub koji je osvojio međunarodni kup). Za mađarsku reprezentaciju nastupio je 75 puta i postigao 31 pogodak. Nekoliko puta igrao je za europsku i svjetsku reprezentaciju. S Mađarskom je osvojio brončanu medalju na Olimpijskim igrama u Rimu (1964.), a četiri godine poslije i brončanu medalju na Europskom prvenstvu u Španjolskoj (1968.). Zasigurno najveće priznanje primio je 1967. – za najboljeg europskog nogometaša godine, čime je i do danas ostao jedini mađarski dobitnik „Zlatne lopte". Dodajmo kako je 2004. izabran za „Sportaša nacije". Samouprava sela Santova 2007. godine dodijelila mu je priznanje „Počasni građanin Santova", a 2017. postavljeno je i spomen-poprsje na glavnom trgu koji nosi njegovo ime.

Santovački načelnik Gabor Varga predstavio je njegovo rodno selo, podrijetlo i sudbinu obitelji, a za ovu prigodu napravljena su i dva promotivna plakata. Njegovo izlaganje uljepšali su podrijetlom Santovci: glumac Stipan Đurić kazivanjem stihova hrvatskog pjesnika Marka Dekića, također rodom iz Santova, te harmonikaš Zoran Barić santovačkim šokačkohrvatskim melodijama i pjesmama.

Uslijedio je okrugli stol, a uz moderatora Csabu Tobaka sudjelovali su Albertov nekadašnji suigrač i prijatelj Gyula Rakosi, kći Magdolna Albert, bivša rukometašica, i sin Florian Albert, bivši nogometaš, koji su svečanost uveličali i obogatili svojim sjećanjima i uspomenama.

Na kraju se nazočnima obratio veleposlanik RH u Budimpešti Mladen Andrlić, koji nije skrivao oduševljenje svime što je čuo, prije svega iskazanom odanošću i ljubavlju sudionika prema Ferencvarošu, kao ni poštovanje prema jednom od najuspješnijih mađarskih nogometaša koji je uz to šokačkohrvatskog podrijetla. „Ne živimo baš u vrijeme pogodno za sport i glazbu, ali bez sporta i glazbe ne može se živjeti", kazao je uz ostalo veleposlanik Andrlić naglasivši stoljetnu povezanost i prijateljstvo dviju država, dvaju naroda. Predsjednik HDS-a Ivan Gugan prisjetio se i drugih velikih nogometaša hrvatskoga podrijetla iz toga vremena, bunjevačkih Hrvata Nikole Pančića i braće Dujmov, podrijetlom iz Gare. Kako je dodao, imamo ih i danas, jer je najbolji strijelac prvenstva prve nacionalne lige nogometaš Paksa Barnabás Varga podrijetlom gradišćanski Hrvat iz Petrova Sela, a zaigrao je već i u mađarskoj reprezentaciji.

Zahvaljujući organizatorima na kraju svečanosti među registriranim posjetiteljima ždrijebom je podijeljeno pet primjeraka monografije pod naslovom „Albert Flórián 80 – ostavština jedinog mađarskog dobitnika Zlatne lopte".

S. B.

Santovačkim šokačkohrvatskim pjesmama i melodijama svečanost je uljepšao Zoran Barić

Predsjednik HS-a Starog Budima – Bekašmeđera Attila Szoboszlai pozdravlja sudionike okruglog stola

„Ovi skupni sastanki su u prošlosti i sadašnjosti važni stupi vjere i narodne svisti, ar su mjesta na ki se svidoči vjera, gaji hrvatska rič i kultura."
vlč. Štefan Dumović

Kod Putujuće Celjanske Marije u Kališrofu

Kališrof (Kaisersdorf) je malo selo u austrijskom dijelu Gradišća, pripada kotaru Gornja Pulja. Ima oko 600 stanovnikov, med ki je 25 % Hrvatov. Mjesnu osnovnu školu pohadjaju niži razredi, kade se uču dvojezično. Na inicijativu farske vikarice Inge Brandl lani je fara Kališrof na jednoljetni boravak preuzela štatuu Putujuće Celjanske Marije. Od tada zainteresirane fare, organizacije i društva redovito pohadjaju na shodišće u Kališrof.

Društvo Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj 10. junija organiziralo je shodišće Putujućoj Celjanskoj Mariji. Najranije su se krenuli na 24 km dužičak put pješači iz Kisega pod peljanjem Šandora Petkovića. Od Bizonje do Petrovoga Sela štartali su mikrobusi, privatni auti i preporučeni autobusi, da vjerniki na vrime dospenu na svatačnu mašu početo u tri ura otpodne. Za vrime čekanja na pješačku grupu ljudski susreti nudili su pozdrave, zagrljaje, visti veselja, tuge i žalovanja. Ministranti su dilili spomen-kartice s molitvom i kipom Putujuće Celjanske Marije. U crikvi sv. Nikole neki su se već tihom molitvom pripravljali na vjersku odanost. Mjesni farnik Grzegorz Kotynia, rodom iz Poljske, blagoslovio je pješačke hodočasnike ki su si poiskali još slobodna mjesta u crikvi. „Dragi hodočasniki, brati i sestre u ovoj povezanosti! Mi ne živimo samo jedan uz drugoga nego jedan s drugim i jedan za drugoga. Hoćemo svečevati Božju službu veseloga i oduševljenoga srca. U ovoj misli smo došli i moremo reći: ako prem nas već ča trapi, ipak moremo gledati u budućnost. Ov dan isto more biti za budućnost novi početak. K tomu željimo blagoslov Božji, za sve domaće i za vas nazočne", govorio je Štefan Dumović, glavni celebrant svete maše pri prodiki. U mašnom slavlju sudjelovali su još Vilmos Harangozó, farnik u mirovini i mjesni vjerski otac „Georg". Slavlje je na orgulja muzički oblikovao Balaž Orban i peljao skupno jačenje vjernikov s kantoricom Žužom Horvat i Imrijom Harsanyijem. Molitve, prošnje i hvale glušale su Putujućoj Majki Božjoj Celjanskoj u kališrofskoj crikvi, kot i na uličnom sprohodu, kade su štatuu muži nosili na ramenu okolo crikvenoga trga. Mašno slavlje završilo se je skupnom molitvom, ku su na spomen-kartici za dar dostali svi nazočni.

Dio mimohoda okolo crikvenoga trga

Budi pozdravljena, ljubezna majka
hrvatskoga naroda,
zahvalnošćom te hvalimo i slavimo.
Pod tvoju obrambu se preporučamo,
budi uvijek naša zagovornica kod
tvojega Sina.
Majkinom ljubavom gledaj na nas,
ki smo došli k tebi.
Na ovom mjestu primi nas
majka milosti i života.
Hvala, da smimo biti ovde,
ovde kod tebe.
Majka Božja Celjanska,
moli za nas!
Amen.

Farska vikarica Inge Brandl na kraju je zahvalila farnikom za sudjelovanje i naprik im je dala malu kopiju Putujuće Celjanske Marije. Vince Hergović, predsjednik Društva Gradišćanskih Hrvatov, isto je zahvalio za ljubezno i svetačno primanje gradišćanskih vjernikov iz Ugarske. U šatori poslužen agape bio je završno mjesto druženja, razgovaranja i planiranja.

Marija Fülöp Huljev

Dio vjernikov pri sv. maši

Farska vikarica Inge Brandl naprik daje zahvalni poklon farniku Štefanu Dumoviću

U mađarskom gradu Csurgó održana završna konferencija EU projekta „AT@AT.CB"

U Povijesnom parku u Csurgóu održana je završna konferencija EU projekta „Active Tourism meets Advanced Technology in Cross-Border Area (AT@AT.CB)" / „Suvremene IT tehnologije i njihove primjene u turizmu". Riječ je o projektu u kojem je Varaždinska županija vodeći partner, dok su ostali partneri Grad Csurgó i Sveučilište Pannonia – Nagykanizsa kampus te Turistička zajednica Varaždinske županije, a koji je sufinanciran iz Programa suradnje „INTERREG V-A Mađarska – Hrvatska 2014. – 2020." (Europski fond za regionalni razvoj).

Glavni cilj projekta bio je obratiti se turistima koji žive u pograničnim područjima Mađarske i Hrvatske stvaranjem novih sadržaja koji im pomažu u pronalaženju mjesnih, primarno ruralnih turističkih atrakcija uz pomoć naprednih digitalnih tehnologija.

U sklopu projekta, čija je ukupna vrijednost 1.545.287,06 eura, uspostavljena su dva posjetiteljska centra – u Varaždinu i mađarskom Csurgóu razvijena je mobilna aplikacija koja sadržava turističke informacije te pet igara, izrađena je baza vlasnika i upravitelja kulturnih i prirodnih baština na projektnom području, održani su ciklusi treninga za dionike u turizmu te je proveden niz drugih aktivnosti. Projekt se s 85 % financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj, odnosno iz Programa prekogranične suradnje „INTERREG V-A Mađarska-Hrvatska 2014. – 2020."

„Jedan od ciljeva ovog našeg EU projekta bio je povezati ljude koji žive u pograničnim područjima Mađarske i Hrvatske te razvijati zajedništvo i suradnju. U tome smo uspjeli uređenjem posjetiteljskih centara u Varaždinu te ovdje u Csurgóu. Naši centri bit će 'virtualno umreženi', povezani 'prozorom' s pomoću kojeg će se posjetitelji u oba centra moći vidjeti. Posjetiteljski centar u Varaždinu doista je jedinstven, uređen je u podrumu povijesne Županijske palače, a prostire se na površini od gotovo 400 kvadratnih metara. U njemu je na atraktivan i drukčiji način prezentirana kulturna i povijesna baština manje poznatih ruralnih dijelova naše županije. Svjesni smo da je ovaj zajednički projekt završio. Međutim, projekt ne čine samo građevine, infrastruktura, tehnologija nego i ljudi, stanovnici s mađarske i hrvatske strane granice. Uvjereni smo u nastavak suradnje, i to ne samo na području turizma nego i na svim drugim područjima, posebno na područjima obrazovanja, kulture i civilnog društva", istaknula je zamjenica Silvija Zagorec.

Uputila je zahvalu svima koji su uspješno ostvarili projekt, baš kao i gradonačelnik Csurgóa János Füstös.

„U Povijesnom parku Csurgóa uspostavili smo posjetiteljski centar s interaktivnim tunelom, a uredili smo i izložbeni prostor. Dodatno smo razvijali sadržaje koji se nude u Povijesnom parku, među ostalim postavili smo nove interaktivne ploče te lijepo igralište s novim elementima. Organizirali smo i nekoliko manifestacija – srednjovjekovni sajam, likovni natječaj za djecu. U sklopu projekta ostvarili smo doista lijepe stvari, no najvažnije je što smo stekli nove prijatelje. Otvorili smo 'prozor' prema hrvatskim susjedima i prijateljima u Varaždinskoj županiji. Međutim, nećemo se vidjeti samo virtualno nego sam uvjeren da ćemo zajedničkim snagama pripremati i nove projekte u kojima ćemo se koristiti najnovijom tehnologijom. U budućoj suradnji puno će pomoći što je Hrvatska postala dio šengenskog područja. Intenzivno ćemo raditi na tome da što više posjetitelja dođe u Varaždinsku županiju, a vi na tome da sve više Hrvata dođe u naš grad. Još jednom zahvaljujem svima koji su sudjelovali u ovom uspješnom projektu", rekao je gradonačelnik János Füstös.

Sudionici projekta

Parlamentarni zastupnik László Szászfalvi

Čestitke su uputili i mađarski parlamentarni zastupnik László Szászfalvi, dr. Nikoletta Kaszás sa Sveučilišta Pannonia te dr. Márton Szűcs, voditelj Zajedničkog tajništva prekograničnog programa suradnje „INTERREG V-A Mađarska – Hrvatska 2014. – 2020.", koji je predstavio i rezultate Programa te perspektive i planove za razdoblje do 2027. godine.

Rezultate projekta „AT@AT.CB" i ostvarene aktivnosti u Varaždinskoj županiji, odnosno Turističkoj zajednici Varaždinske županije, prezentirali su Marta Tobias iz Varaždinske županije te direktor TZ-a Goran Mališ.

* Projekt AT@AT.CB započeo je 1. siječnja 2021., a partneri su iz Hrvatske Varaždinska županija (kao vodeći partner) i Turistička zajednica Varaždinske županije, dok su mađarski partneri Csurgó i Sveučilište Pannon – Nagykanizsa kampus. Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.245.215,36 €, od čega EU financira 1.058.433,04 € (85 %).

Izvor: kodeksportal.hr
Korina Gregurek

Jezične radionice državnih hrvatskih kampova u Zavičaju

Kad smo na moru, najviše se volimo kupati i sunčati. To je godilo i učenicima hrvatskih državnih kampova, što se vidi i po njihovim uradcima koje su izradili na jezičnim radionicama. Najpopularnije je bilo pisanje haiku-pjesama koje kratko i sažeto izriču ono što je najvažnije za autora. Što bi to moglo biti u kampovima koji se održavaju na moru? Naravno, prekrasno more, sunce, školjke i valovi. Ovaj put donosimo radove sudionika prvog turnusa kampova u Zavičaju.

Haiku iz pera sudionika kampova

More
Morskim životinjama to je dom
Morska zvijezda je ispod nas, a sunce je iznad nas
Slano more ima ugodan miris
autorice: Nikolina Cirić, Alina Tamara Takaro, Jazmin Török

Školjka
One su morske životinje
U moru ih puno ima
U nekim školjkama ima i bisera
autorice: Nikolina Cirić, Alina Tamara Takaro, Jazmin Török

More
More je hladno
kupam se gola
a moji prijatelji sa mnom
autor: Mate Adam

More
Slamnati valovi
i bijeli kameni
blistaju ispod neba.
autorice: Paula Berisa, Veszna Bőhm

More
More je hladno
I u njega možemo skakati
U moru ima sve što treba.
autori: Zétény Hodossi, Milán Simai

Jutro
Ujutro izlazi sunce
Sve i svatko se budi
U selo pijetao kukuriječe.
autorice: Inez Takács, Dóra Papp

More
Moje more
lijepo Jadransko
ono ima Hajduka
najboljega hrvatskoga kluba.
autorice: Dóra Balogh, Johanna Kernya, Sonja Prehalek

More
More je jako hladno.
Ako pogledaš more,
More je dugo kao univerzum.
autori: Atti, Goran, Ábel

Trojezični spomenik u spomen Novom Zrinu

Blizu pritoka potoka Kanižnice u Muru – gdje se spajaju međe pomurskih i podravskih naselja Kerestura, Belezne, Tiloša (Őrtilosa) i Legrada – stajala je nekad utvrda Nikole Zrinskog VII. Novi Zrin. Na tome je mjestu 30. lipnja otkriven novi trojezični spomenik Novom Zrinu, a podigla ga je Međimurska županija u suradnji sa Zrinskom gardom Čakovec, Družbom Braće Hrvatskog zmaja, Maticom hrvatskom – Ogranak Čakovec te uz podršku Nacionalnog povijesnog instituta u Budimpešti, Općine Tiloš i Hrvatske samouprave Kerestura. Na svečanom otkrivanju spomenika nazočili su mnogobrojni gosti s hrvatske i mađarske strane, među njima državni tajnik, izaslanik ministra vanjskih i europskih poslova RH Gordana Grlića Radmana Zdenko Lucić, generalni konzul Republike Hrvatske u Pečuhu Drago Horvat, župan Međimurske županije Matija Posavec, predsjednik Zrinske garde Čakovec Đuro Bel, zastupnik Hrvatskog sabora Dražen Srpak, parlamentarni zastupnik László Szászfalvi, ravnatelj Nacionalnog povijesnog instituta u Budimpešti Gábor Móczár te predstavnici županija i općina s obiju strana granice.

Trojezična spomen-ploča (na hrvatskom, mađarskom i engleskom jeziku) podignuta je u povodu 30 godina djelovanja Međimurske županije, 20. obljetnice postojanja Zrinske garde Čakovec, 10. obljetnice članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji odnosno 400. obljetnice rođenja graditelja utvrde Novi Zrin. Lokacija utvrde pronađena je 2006. godine i otada su mađarski i hrvatski znanstvenici radili na tome da se otkrije barem dio povijesti te čuvene utvrde koja je, braneći Europu od neprijatelja, i danas simbol zajedničke povijesti, kulture i prijateljstva mađarskog i hrvatskog naroda. Na otkrivanju povijesti mnogo je radio i akademik dr. Dragutin Feletar, čije je ime posebno istaknuo međimurski župan Matija Posavec u svojem pozdravnom govoru. Dodao je kako su Zrinski povezali dva naroda, a tako ih povezuje i most na rijeci Muri koji nosi upravo ime velikaške obitelji: „Most Zrinskih". Glavni inicijator podizanja spomenika bila je udruga Zrinska garda Čakovec, osnovana u cilju očuvanja i promicanja ostavštine obitelji Zrinskih i Frankopana. Međimurska županija i Zrinska garda prošle su godine podigle spomenik Petru Zrinskom i Franu Krsti Frankopanu u Bečkom Novom Mjestu na mjestu njihove pogibije 30. travnja 1671. Ovaj put željele su odati počast utvrdi Novom Zrinu i njezinim junacima koji su dali svoj život za slobodu obaju naroda. Predsjednik Zrinske garde Đuro Bel na svečanosti je naglasio kako je spomen-ploča s jedne strane podsjetnik na zajedničku povijest, a s druge strane putokaz koji usmjerava na zajedničke i trajne vrijednosti suradnje i pomoći. Dodao je da povijesna baština spaja dva susjedna naroda i dvije susjedne europske države koje su se nekad zajednički odupirale neprijatelju. Tim mislima pridružio se i ravnatelj Gábor Móczár, koji je naglasio da oba naroda treba podsjećati na žrtve i na utvrdu, a i na vođu Nikolu Zrinskog – koji nije bio samo vojskovođa i političar nego i pjesnik i vojni znanstvenik, a osim toga ujedno i Hrvat i Mađar, koji nije razdvajao nego spajao zajedničke ciljeve obaju naroda. Na svečanosti su učenici keresturske Osnovne škole „Nikola Zrinski" izveli prigodni program uz sudjelovanje Povijesne postrojbe „Zrinski kadeti", a novi spomenik otkrili su generalni konzul Republike Hrvatske Drago Horvat i predsjednik Zrinske garde Čakovec Đuro Bel.

Beta

Uzvanici nakon otkrivanja spomenika

Spomenik

28. Baranjski bećarac

Polako postaje tradicija – prvi vikend u lipnju u drvoredu ispred crkve sv. Petra i Pavla u Topolju čekaju vas „Festival tista", smotra folklora, koncert pučkih crkvenih marijanskih pjesama, izložbe, druženja, utrka zaprežnih kola, svatovske zaprege, koncerti, sajam proizvoda, susreti, divani… Jednom riječju, dvodnevni 28. Baranjski bećarac. Ove je godine održan 2. i 3. lipnja uz spomenuto s brojnim drugim sadržajima među kojima su za nas bili važni i Susret podunavskih Hrvata u Gajiću i potpisivanje Pisma namjere o uspostavljanju suradnje između Osječko-baranjske županije i Hrvatske državne samouprave.

Velik uspjeh imalo je treće izdanje „Festivala tista – okusi jela od tijesta s Dunava" koji se održao 3. lipnja 2023. ispred crkve sv. Petra i Pavla u Topolju. Lokšice s makom, trganci, makem rezanaca, rezanci s orem, lepurice makem, čikmaki s mrvicama, rezanci na brdo, zavezanci, čikovi, valjušci, taške, tarana, sirem tista… Brojne su forme i nazivi za tradicionalne šokačke tjestenine i jela koja su se mogla kušati na festivalu na kojem su se okupili podunavski majstori tista iz Baranje i Bačke. A da ne spominjemo „šokački gra" i perkelte.

Dan prije na istom mjestu održalo se drugo po redu natjecanje Podunavlja u kuhanju graha „Šokački gra". Trinaest ekipa iz Draža, Gajića, Duboševice, Topolja, Piškorevaca, Batine, Mohača, Bačkog Monoštora, Berega, Tavankuta i Subotice prikazalo je svu raskoš podunavske ponude hrane i tista. Uz slatke vrste tijesta posjetitelji su mogli kušati i tradicionalna jela poput paprikaša od guske, ovce, pijetla, perkelta od divljači, soma i podolca te čuvenog graha u zemljanom loncu.

Sve se to odvijalo, mislim na kuhanje i tisto, u prekrasnom ambijentu stoljetnog drvoreda kestenja ispred crkve sv. Petra i Pavla uz „Etno koncert" u izvedbi kvinteta Zrinke Posavec, dok su se oko crkve nizale nošnje – podunavske šokačke i bunjevačke – pod budnim okom konja vranih i svatovskih zaprega, reče nam jedan od glavnih organizatora Mislav Matišić.

Prikazani su i brojni stari zanati. Izrađivala su se bušala i škrebetala mohačkih buša, klompe i ribarske mreže od starih majstora iz Monoštora, a Bunjevci su se predstavili sa slikama i suvenirima od slame. Hrvatska samouprava Mohača kuhala je „šokački gra" u zemljanom loncu za sto osoba i povela sa sobom dvadeset drvorezbara da pokažu svoje umijeće izrade rekvizita za „buše", reče nam predsjednik Hrvatske samouprave Mohača Đuro Jakšić, dodajući kako je mohački KUD „Zora" sudjelovao na smotri folklora uz KUD-ove iz četiriju zemalja – Hrvatske, Srbije, BiH i Mađarske.

Na smotri folklora, kako doznajemo, sudjelovala je i Plesna skupina „Bubice" iz Vršende, dok je Ženski pjevački zbor „Biser" iz Kozara sudjelovao na koncertu pučkih crkvenih marijanskih pjesama „Čuj nas, Majko" u crkvi sv. Petra i Pavla, gdje je otvorena i izložba „Baranja – kolijevka gajdaša u Hrvatskoj" na kojoj je bio i naš poznati gajdaš Andor Végh iz Pečuha, koji je i zasvirao gajde na ovogodišnjem Baranjskom bećarcu. Šokačko veselje obogatili su TS „Garavi" i TS „Rubato".

Organizatori su manifestacije KTM „Baranjski bećarac", Općina Draž, Turistička zajednica Općine Draž, Osječko-baranjska županija i Karašicka Republika uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatske turističke zajednice te Turističke zajednice Osječko-baranjske županije.

Važnost ove manifestacije, uz organizatore i pokrovitelje, prepoznali su i brojni gosti, više od tisuću ljudi koji su u Baranju i ove godine stigli iz Hrvatske, Mađarske i Srbije, točnije iz trokuta između Pečuha, Subotice i Osijeka.

Branka Pavić Blažetin
Foto: Mislav M.

Na temelju Pravilnika o organizaciji i radu **Hrvatski internat „Collegium Croaticum" i Hrvatska državna samouprava** raspisuju

JAVNI NATJEČAJ

za raspodjelu mjesta za smještaj studenata u Hrvatskom internatu „Collegium Croaticum" u Pečuhu i Budimpešti u akademskoj godini 2023./2024.

Studenti se mogu natjecati za:
- **8 MJESTA U PEČUHU**
- **6 MJESTA U BUDIMPEŠTI.**

OPĆE ODREDBE

Pravo na sudjelovanje na javnom natječaju imaju studenti i studentice koji ispunjavaju sljedeće uvjete:
- **PRIPADNOST HRVATSKOJ ZAJEDNICI U MAĐARSKOJ**
- **STEČENA STUDENTSKA PRAVA U PEČUHU ILI BUDIMPEŠTI**
- **POTVRDA O POLOŽENOM JEZIČNOM ISPITU IZ HRVATSKOG JEZIKA NAJMANJE NA RAZINI A2.**

Za prijavu na natječaj potrebno je dostaviti sljedeću dokumentaciju:
- **POTPISAN PRIJAVNI LIST NA MAĐARSKOM I HRVATSKOM JEZIKU (DOSTUPAN NA MREŽNIM STRANICAMA *WWW.COLLEGIUMCROATICUM.HU*)**
- **ŽIVOTOPIS NA HRVATSKOM JEZIKU S POSEBNIM NAGLASKOM NA AKTIVNOSTI U HRVATSKOJ ZAJEDNICI**
- **POTVRDU O UPISU U VISOKOŠKOLSKU USTANOVU**
- **POTVRDU MJESNE HRVATSKE SAMOUPRAVE O AKTIVNOM SUDJELOVANJU U KULTURNOM I/ILI DRUŠTVENOM ŽIVOTU.**

Natječaj je oglašen na mrežnim stranicama www.collegiumcroaticum.hu.

Informacije o natječaju daju se radnim danom putem sljedećih kontakata:
- **TELEFON: +36 30 2676 610**
- **E-ADRESA: info@collegiumcroaticum.hu**

Prijave na javni natječaj podnose se **do 31. srpnja 2023. godine.** Prijave treba dostaviti na sljedeće adrese:
- **HRVATSKI INTERNAT „COLLEGIUM CROATICUM" 7623 PÉCS, NAGY LAJOS KIRÁLY ÚTJA 4.**
- **info@collegiumcroaticum.hu.**

Prijave s nepotpunom dokumentacijom i prijave koje pristignu poslije naznačena roka neće biti razmatrane.
Pristigle prijave vrednovat će Odbor za prijavu studenata u Hrvatski internat „Collegium Croaticum".

Rezultati natječaja bit će objavljeni **do 18. kolovoza 2023. godine** na mrežnim stranicama www.collegiumcroaticum.hu.
Cijena smještaja:
– Pečuh: 35 000 Ft mjesečno po osobi, sadržava troškove korištenja.
– Budimpešta: 50 000 Ft mjesečno po osobi, sadržava troškove korištenja.

OGLAS

Hrvatska državna samouprava od 25. do 27. kolovoza 2023. godine organizira VIII. Biciklijadu „CRO TOUR".

Ovim putem pozivamo sve zainteresirane da se prijave kako bismo zajedno upoznali Podravinu, družili se i zabavljali. O podrobnome programu biciklijade obavijestit ćemo vas nakon vaše prijave. Prijaviti se možete do 10. kolovoza 2023. godine e-poštom na adresu *hds@horvatok.hu* ili telefonski na +36 1 303 6094.

SANTOVO – Državna udruga šokačkih Hrvata od 7. do 11. kolovoza organizira „Veselo ljetno druženje" za djecu osnovnoškolskog uzrasta (6 – 14 godina). Očekuju se prijave santovačke djece i djece santovačkog podrijetla. Zanimanja će se održati prijepodne od 9 do 13 sati na više lokacija. Prvi sastanak bit će 7. kolovoza u 9 sati u prostorijama Šokačkog kluba na Trgu Ustava 8 (Alkotmány tér 8.). Dnevni program završava zajedničkim objedom, a svi su sudionici druženja gosti Udruge. Maksimalan je broj sudionika 25. Pozivaju se zainteresirani da se prijave najkasnije do 21. srpnja e-porukom na adresu *istvan.kovacsev@gmail.com*. Prijava treba sadržavati ime i dob učenika te e-adresu i telefonski broj roditelja.

KAĆMAR – Hrvatska samouprava Kaćmara 22. lipnja ugostila je povjesničara i povjesničara umjetnosti dr. Dinka Šokčevića, koji je u mjesnom domu kulture održao predavanje pod naslovom „Povijest Bunjevaca od prapostojbine do Bačke". U nazočnosti dvadesetak pripadnika bunjevačkohrvatske zajednice okupljene je pozdravila predsjednica samouprave Teza Vujkov Balažić, koja je na kraju zahvalila dr. Dinku Šokčeviću na iscrpnu i zanimljivu predavanju o podrijetlu i doseljenju bunjevačkih Hrvata na ove prostore. Predavanju su nazočili i bivša lektorica, danas profesorica s Instituta za narodnosne i strane jezike na Visokoj školi Józsefa Eötvösa u Baji Morana Plavac i velečasni Sabolč Tomašković, rodom iz Kaćmara, a na studiju u Rimu.

BAJA – Tradicionalne plesne večeri na otvorenom pod nazivom „Ples naroda 2023." otvorene su 26. svibnja s njemačkom plesačnicom, nastavljene 10. lipnja mađarskom i 23. lipnja plesačnicom južnoslavenskih plesova. Slijedi hrvatska plesačnica koja će se održati 5. kolovoza od 19 do 22 sata, a sudjeluje bajski KUD „Bunjevačka zlatna grana" u pratnji garskog orkestra „Bačka".

S. B.

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA: Branka Pavić Blažetin (tel. +36 30 396 1852, e-adresa: *branka@croatica.hu*); NOVINARI: Stipan Balatinac (e-adresa: *balatinacz66@gmail.com*); Bernadeta Blažetin (e-adresa: *beta@croatica.hu*); RAČUNALNI SLOG: Angéla Kuzma; LEKTOR: Vjekoslav Blazsetin.
ADRESA: 1093 Budapest, Lónyay u. 18/b. (tel. +36 30 436 1146, e-adresa: *glasnik@croatica.hu*) – ZA OSNIVAČA: Savez Hrvata u Mađarskoj. IZDAVAČ: Croatica Nonprofit Kft. RAVNATELJICA: Timea Šakan-Škrlin. List širi posredstvom Mađarske pošte na osnovi pretplate na žiroračun 11600006-00000000-78637100 (Erste Bank Hungary Zrt.). Pretplata na godinu dana iznosi 10 400 Ft. Tjednik se financira iz državnog proračuna Mađarske. Rukopise, fotografije i crteže ne čuvamo i ne vraćamo. TISKARSKA PRIPREMA, TISAK: CROATICA Nonprofit Kft., 1093 Budapest, Lónyay u. 18/b.
HU ISSN 1222-1270